

VIRGINIA
WOOLF

Η Κυρία Νταλογουέι

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κωνσταντίνα Τριανταφυλλοπούλου

ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΚΥΡΙΑ ΝΤΑΛΟΓΟΥΕΪ
ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΗ ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΗΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ξένη λογοτεχνία

Πρώτη έκδοση Νοέμβριος 2005

Πρώτη έκδοση στην παρούσα μορφή Φεβρουάριος 2025

Τίτλος πρωτοτύπου Virginia Woolf, *Mrs Dalloway*, Vintage

Σχεδιασμός εξωφύλλου Σαβίνα Χριστοπούλου

Φιλολογική επιμέλεια Μάρω Ταυρή

Διόρθωση τυπογραφικών δοκιμών Κλαρίτα Τούσκου

© 2005, Εκδόσεις **ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** (για την ελληνική γλώσσα)

ISBN 978-618-03-4399-1

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 84399

Κ.Ε.Π. 6412, κ.π. 21638

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα

τηλ.: 211 3003500

metaixmio.gr · metaixmio@metaixmio.gr

Κεντρική διάθεση

Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα

τηλ.: 210 3647433

Βιβλιοπωλεία ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

- Ασκληπιού 18, 106 80 Αθήνα
τηλ.: 210 3647433
- Πολυχώρος, Ιπποκράτους 118, 114 72 Αθήνα
τηλ.: 211 3003580, fax: 211 3003581

Virginia Woolf

Η ΚΥΡΙΑ ΝΤΑΛΟΓΟΥΕΪ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κωνσταντίνα Τριανταφυλλοπούλου

ΜΕΤΑΙΧΜΙΘ

Η κυρία Νταλογουέι κυκλοφόρησε για πρώτη φορά στα αγγλικά στις 14 Μαΐου 1925 από τον εκδοτικό οίκο Hogarth Press, ιδιοκτήτες του οποίου ήταν ο Λέοναρντ και η Βιρτζίνια Γουλφ.

Ηκυρία Νταλογουέι είπε πως θα τα αγοράσει η ίδια τα λουλούδια.

Γιατί η Λούσι είχε δουλειές να κάνει. Οι πόρτες έπρεπε να βγουν απ' τους μεντεσέδες· οι άντρες του Ραμπλμάγιερ θα έφταναν από στιγμή σε στιγμή. Κι έπειτα, σκέφτηκε η Κλαρίσα Νταλογουέι, τι όμορφο πρωινό – δροσερό, σαν δώρο προορισμένο για τα παιδιά στην ακρογιαλιά.

Τι τρέλα! Τι βύθισμα! Γιατί έτσι της φαινόταν πάντα όταν, μ' ένα ελαφρό τρίξιμο των μεντεσέδων, που το άκουγε ακόμα και τώρα, άνοιγε διάπλατα την μπαλκονόπορτα και βουτούσε στον αέρα της εξοχής στο Μπόρτον. Πόσο φρέσκος και γαλήνιος, πόσο πιο ασάλευτος απ' αυτόν εδώ, φυσικά, ήταν ο αέρας νωρίς το πρωί· σαν παφλασμός στο κύμα· σαν φιλί από κύμα· ψυχρός και κοφτερός, αλλά και βαρύς, για το δεκαοχτάχρονο τότε κορίτσι, που ένιωθε, καθώς στεκόταν εκεί, στην ανοιχτή μπαλκονόπορτα, πως κάτι φοβερό θα συμβεί· κοιτούσε τα λουλούδια, τα δέντρα με τα δαχτυλίδια της αχλής να ξεδιπλώνονται στις κορυφές τους και τις κουρούνες που μια ανέβαιναν ψηλά μια χαμηλώναν· στεκόταν και κοιτούσε, ώσπου είπε ο Πίτερ Γουόλς: «Στοχάζεσαι ανάμεσα στα λαχανικά;» – κάπως έτσι το είπε; – «Εγώ προτιμώ τους ανθρώπους απ' τα κουνουπίδια» – κάπως έτσι; Πρέπει να το είπε στο πρόγευμα κάποιο πρωί, όταν εκείνη είχε βγει στη βεράντα – ο Πίτερ Γουόλς. Μια απ' αυτές τις μέρες θα ερχόταν απ' την Ινδία, τον Ιούνιο ή τον

Ιούλιο, ξεχνούσε ποιον μήνα, γιατί τα γράμματά του ήταν φοβερά βαρετά· θυμόσουν τις φράσεις του· τα μάτια του, τον σουγιά του, το χαμόγελό του, την παραξενιά του και, όταν εκατομμύρια πράγματα είχαν εξαφανιστεί εντελώς –τι περίεργο!–, μερικές φράσεις σαν αυτή για τα λάχανα.

Καθηλώθηκε για λίγο στην άκρη του πεζοδρομίου περιμένοντας να περάσει το φορτηγάκι του Ντέρτνολ. Γοητευτική γυναίκα, σκέφτηκε ο Σκρόουπ Πέρβις (ξέροντάς την όπως ξέρει κανείς τους γείτονές του στο Γουέστμινστερ)· κάτι πάνω της θύμιζε πουλί, μια κίσσα, μπλε-πράσινη, ελαφριά, ζωηρή, παρόλο που είχε περάσει τα πενήντα κι είχε ασπρίσει πολύ μετά την αρρώστια της. Κοντοστάθηκε εκεί, χωρίς να τον βλέπει, περιμένοντας να περάσει, με το κορμί στητό.

Γιατί αν έχεις ζήσει στο Γουέστμινστερ –πόσα χρόνια τώρα; πάνω από είκοσι– νιώθεις ακόμα και μέσα στην κίνηση ή όταν ξυπνάς τη νύχτα, η Κλαρίσα ήταν σίγουρη γι' αυτό, μια σιγαλιά ξεχωριστή ή μια σοβαρότητα· μια παύση δυσπερίγραπτη· μια αγωνία (αλλά μπορεί και να 'ταν η καρδιά της, που επηρεάστηκε, καθώς είπαν, απ' τη γρίπη) προτού χτυπήσει το Μπιγκ Μπεν. Να το! Χτυπούσε. Στην αρχή μια προειδοποίηση, μελωδική· μετά η ώρα, αμετάκλητη. Οι μολυβένιοι κύκλοι διαλύθηκαν στον αέρα. Πόσο ανόητοι είμαστε, σκέφτηκε διασχίζοντας την οδό Βικτόρια. Γιατί ένας Θεός ξέρει γιατί την αγαπάμε τόσο, γιατί τη βλέπουμε έτσι, την πλάθουμε, τη χτίζουμε γύρω μας, τη σωριάζουμε, κάθε στιγμή τη δημιουργούμε ξανά· αλλά κι οι πλέον άχαροι, οι πιο αποκαρδιωμένοι δυστυχημένοι που

κάθονται στα κατώφλια (και πίνουν τον ξεπεσμό τους) το ίδιο κάνουν· δεν μπορεί να ρυθμιστεί με νόμους του κράτους, ήταν σίγουρη, γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο: όλοι αγαπούν τη ζωή. Στα μάτια των ανθρώπων, στη φασαρία, στο βήμα το βαρύ και στο βήμα το αργόσυρτο· στη βοή και στον αναβρασμό· στις άμαξες, στα αυτοκίνητα, στα λεωφορεία, στα φορτηγά, στους άντρες με τα διαφημιστικά πλακάτ περασμένα στον λαιμό τους που έσερναν τα βήματά τους και έστριβαν δεξιά αριστερά· στις ορχήστρες με τα πνευστά· στις λατέρνες· στον θρίαμβο και στον ήχο τον μεταλλικό και στις παράξενες ψιλές νότες κάποιου αεροπλάνου εκεί ψηλά υπήρχαν όλα όσα αγαπούσε· η ζωή· το Λονδίνο· αυτή η στιγμή του Ιουνίου.

Γιατί ήταν μέσα Ιουνίου. Ο Πόλεμος είχε τελειώσει, με εξαίρεση για κάποιους σαν την κυρία Φόξκροφτ, που χτες το βράδυ στην Πρεσβεία σπάραζε η καρδιά της, επειδή είχε σκοτωθεί εκείνο το καλό αγόρι και τώρα το παλιό Μάνορ Χάουζ έπρεπε να περάσει στα χέρια ενός ξαδέρφου· ή τη λαίδη Μπέξμπερο που, όπως είπαν, εγκαινίασε μια φιλανθρωπική αγορά, έχοντας στο χέρι της το τηλεγράφημα που έγραφε πως ο πολυαγαπημένος της Τζον είχε σκοτωθεί· αλλά είχε τελειώσει· δόξα τω Θεώ – είχε τελειώσει. Ήταν Ιούνιος. Ο Βασιλιάς κι η Βασίλισσα βρίσκονταν στα Ανάκτορα. Και παντού, παρόλο που ήταν ακόμη τόσο νωρίς, ακούγονταν καμτσικιές και παροτρύνσεις, καλπασμός αλόγων, χτυπήματα από μπαστούνια του κρίκετ· κρίκετ στο Λορντς, ιπποδρομίες στο Άσκοτ, ιστιοδρομίες στο Ρέινλο κι όλα τ' άλλα· νεαροί περνούσαν σαν αστραπή, τυλιγμένοι

στο απαλό δίκτυ του γκριζογάλανου πρωινού αέρα που, όσο προχωρούσε η μέρα, θα τους βοηθούσε να ηρεμήσουν, κι άφηναν στο γρασίδι τα ζωηρά άλογά τους για να ξεκουραστούν –αυτά χτυπούσαν τα μπροστινά τους πόδια στο έδαφος κι έπειτα τα τίναζαν ψηλά– και γελαστές κοπέλες με διάφανες μουσελίνες, ακόμα και τώρα, ύστερα από μια ολόκληρη νύχτα με χορό, πήγαιναν τα χαζά μαλλιαρά σκυλιά τους βόλτα· ακόμα και τώρα, αυτήν την ώρα, διακριτικές ηλικιωμένες αριστοκράτισσες έφευγαν βολίδα με τ' αυτοκίνητά τους για κάποιες μυστηριώδεις δουλειές· κι οι καταστηματάρχες με τις νευρικές κινήσεις πίσω απ' τις βιτρίνες τους τακτοποιούσαν τα στρας και τα διαμάντια, τις υπέροχες τirkουάζ καρφίτσες με το παλιομοδίτικο δέσιμο του δέκατου όγδοου αιώνα για να δελεάζονται οι Αμερικάνοι (αλλά έπρεπε να κάνει οικονομίες, να μην αγοράζει πράγματα για την Ελίζαμπεθ απερίσκεπτα) κι η ίδια επίσης, που τα αγαπούσε μ' ένα πάθος παράλογο κι ακλόνητο, αφού ήταν κομμάτι τους –η οικογένειά της ήταν κάποτε αυλικό στον οίκο του Ανόβερου–, κι εκείνη θα άστραφτε απόψε και θα λαμποκοπούσε· θα έδινε τη δεξίωσή της. Πόσο περιέργη η σιγαλιά μόλις μπήκε στο Σεντ Τζέιμς Παρκ· η αχλή, το βουητό, οι χαρούμενες πάπιες που κολυμπούσαν νωχελικά, τα φουσκωτά πουλιά με το λικνιστό βάδισμα· και ποιος άλλος θα μπορούσε να έρχεται –τα υπουργεία διαγράφονταν πίσω του, τι κατάλληλο φόντο–, κουβαλώντας έναν χαρτοφύλακα με το βασιλικό οικόσημο, ποιος άλλος απ' τον Χιου Γουίτμπρεντ· τον παλιό της φίλο τον Χιου – τον αξιοθαύμαστο Χιου!

«Καλή σου μέρα, Κλαρίσα!» είπε ο Χιου με κάπως υπερβολικό τρόπο, γιατί γνωρίζονταν από παιδιά. «Για πού το 'βαλες;»

«Δατρεύω να περπατάω στο Λονδίνο» είπε η κυρία Νταλογουέι. «Πραγματικά, είναι καλύτερα απ' την εξοχή».

Μόλις είχαν φτάσει –δυστυχώς– για να επισκεφτούν γιατρούς. Κάποιοι έρχονταν για να δουν κινηματογράφο· άλλοι για να πάνε στην όπερα· άλλοι για να βγάλουν έξω τις κόρες τους· οι Γουίτμπρεντ έρχονταν «για να δουν γιατρούς». Αμέτρητες φορές είχε επισκεφτεί η Κλαρίσα την Ίβλιν Γουίτμπρεντ στην κλινική. Είναι πάλι άρρωστη η Ίβλιν; Η Ίβλιν είναι αδιάθετη, είπε ο Χιου, κάνοντας νύξη με κάποιο σούφρωμα των χειλιών ή μ' ένα φούσκωμα του καλά καλυμμένου, αρρενωπού, εξαιρετικά όμορφου, τέλεια στολισμένου κορμιού του (πάντοτε ήταν υπερβολικά καλοντυμένος, αλλά προφανώς έπρεπε να είναι, λόγω της θεσούλας του στα Ανάκτορα) ότι η γυναίκα του είχε κάποια εσωτερική ενόχληση, τίποτε σημαντικό, την οποία η Κλαρίσα Νταλογουέι, με την ιδιότητα της παλιάς φίλης, μπορούσε να καταλάβει επαρκώς χωρίς να του ζητά να την προσδιορίσει. Α, βέβαια, καταλαβαίνει· τι ταλαιπωρία· κατακλύστηκε από συναισθήματα αδελφικά ενώ ταυτόχρονα ένιωθε περίεργα για το καπέλο της. Δεν ήταν το κατάλληλο καπέλο για τόσο νωρίς το πρωί, αυτό έφταιγε; Γιατί ο Χιου την έκανε πάντοτε να αισθάνεται έτσι, όπως τώρα που ήρθε προς το μέρος της φουριόζος, σηκώνοντας το καπέλο του κάπως εξεζητημένα και διαβεβαιώνοντάς την ότι μοιάζει με δεκαοχτάχρονο κορίτσι, και πως και βέβαια θα έρθει στη δεξίωσή της

απόψε, η Ίβλιν ήταν κατηγορηματική, μόνο που μπορεί ν' αργήσει λίγο γιατί πρέπει να συνοδεύσει έναν αξιωματούχο στη δεξίωση των Ανακτόρων – ένιωθε πάντα κάπως ανεπαρκής δίπλα στον Χιου· σαν μαθήτρια· αλλά ένιωθε συνδεδεμένη μαζί του, γιατί τον ήξερε τόσα χρόνια, αλλά και γιατί πράγματι θεωρούσε ότι ήταν καλός τύπος, με τον τρόπο του, παρόλο που τον Ρίτσαρντ τον εξόργιζε· όσο για τον Πίτερ Γουόλς, ποτέ μέχρι σήμερα δεν τη συγχώρεσε που τον συμπαθούσε.

Ήρθαν στο μυαλό της η μια σκηνή μετά την άλλη στο Μπόρτον – ο Πίτερ έξαλλος· ο Χιου δεν τον έφτανε ούτε στο μικρό του νυχάκι, φυσικά, από καμία άποψη, παρ' όλα αυτά δεν ήταν πανηλίθιος, όπως υποστήριζε ο Πίτερ· δεν ήταν ελαφρόμυαλος. Όταν η ηλικιωμένη μητέρα του του ζήτησε να σταματήσει το κυνήγι ή ήθελε να την πάει στο Μπαθ, αυτός το έκανε χωρίς αντίρρηση· δεν είχε ίχνος εγωισμού, και το να πεις, όπως έλεγε ο Πίτερ, ότι ούτε καρδιά έχει ούτε μυαλό, ότι δεν έχει τίποτε άλλο εκτός απ' τους τρόπους και την ανατροφή ενός άγγλου τζέντλεμαν, αυτό ήταν απλώς και μόνο ο αγαπημένος της Πίτερ στη χειρότερή του διάθεση· και μπορούσε να γίνει αφόρητος· μπορούσε να γίνει ανυπόφορος· αλλά ήταν αξιολάτρευτος όταν περπατούσες μαζί του ένα πρωινό σαν κι αυτό.

(Ο Ιούνιος είχε κάνει όλα τα δέντρα να γεμίσουν με φύλλα. Στο Πίμλικο οι μαμάδες θήλαζαν τα παιδιά τους. Μηνύματα μεταφέρονταν απ' το ποτάμι στο Υπουργείο Ναυτικών. Η οδός Άρλινγκτον κι η Πικαντίλι έδιναν την εντύπωση ότι ζέσταιναν τον αέρα του πάρκου και ξεσήκωναν

τα φύλλα του με θέρμη, με σπιρτάδα, στα κύματα εκείνης της εξαισίας ζωτικότητας που αγαπούσε η Κλαρίσα. Χορό, ιππασία, τα λάτρευε όλα αυτά.)

Γιατί μπορεί να έκαναν αιώνες να ιδωθούν εκείνη κι ο Πίτερ· εκείνη δεν του έγγραψε ποτέ και τα δικά του γράμματα ήταν φύλλα ξερά· αλλά ξαφνικά της ερχόταν η ιδέα: Αν ήταν μαζί μου τώρα τι θα έλεγε; – κάποιες μέρες, κάποιες εικόνες τής τον ξανάφερναν στον νου με ηρεμία, χωρίς την παλιά πικρία· ίσως αυτή ήταν η ανταμοιβή της που ενδιαφερόταν για τους ανθρώπους· ξανάρχονταν στο μυαλό της στη μέση του Σεντ Τζέιμς Παρκ ένα υπέροχο πρωινό – πραγματικά ξανάρχονταν. Αλλά ο Πίτερ –όσο όμορφη κι αν ήταν η μέρα, τα λουλούδια, το χορτάρι και το κοριτσάκι που ήταν ντυμένο στα ροζ– ο Πίτερ δεν έβλεπε τίποτε απ’ όλα αυτά. Θα φορούσε τα γυαλιά του, αν του το έλεγε εκείνη· θα κοιτούσε. Αλλά αυτό που τον ενδιέφερε ήταν η κατάσταση στην οποία βρισκόταν ο κόσμος· ο Βάγκνερ, η ποίηση του Πόουπ, ο χαρακτήρας των ανθρώπων και, πάντοτε, τα ελαττώματα της δικής της ψυχής. Πώς την επέπληττε! Πώς μάλωναν! Θα παντρευτεί Πρωθυπουργό και θα στέκεται στην κορυφή της σκάλας· η τέλεια οικοδέσποινα, έτσι την είχε χαρακτηρίσει (είχε κλάψει γι’ αυτό στην κρεβατοκάμαρά της), έχει τα προσόντα της τέλει οικοδέσποινας, είχε πει εκείνος.

Έτσι βρισκόταν πάλι στο Σεντ Τζέιμς Παρκ διχογνωμώνας, διαπιστώνοντας για μια ακόμα φορά πως είχε δίκιο –τόσο, μα τόσο δίκιο– που δεν τον παντρεύτηκε. Γιατί στον γάμο πρέπει να υπάρχει κάποιο περιθώριο, λίγη ελευθερία

ανάμεσα στους ανθρώπους που ζουν μαζί στο ίδιο σπίτι, μέρα μπαίνει, μέρα βγαίνει· αυτά της τα πρόσφερε ο Ρίτσαρντ, το ίδιο κι εκείνη σ' αυτόν. (Πού βρισκόταν σήμερα το πρωί, για παράδειγμα; Σε κάποια επιτροπή, ποτέ δεν ρωτούσε σε ποια.) Αλλά με τον Πίτερ έπρεπε όλα να είναι μοιρασμένα· να συζητιούνται όλα. Ήταν αφόρητο, κι όταν έγινε εκείνη η σκηνή δίπλα στο σιντριβάνι στον κηπάκο, αναγκάστηκε να διακόψει μαζί του, διαφορετικά θα διαλύονταν, θα καταστρέφονταν κι οι δυο τους, ήταν πεπεισμένη· παρόλο που κουβαλούσε μέσα της για χρόνια τη θλίψη, την οδύνη, σαν βέλος μπηγμένο στην καρδιά της· κι έπειτα ο τρόμος της στιγμής που κάποιος σε μια συναυλία τής είπε ότι παντρεύτηκε μια γυναίκα που είχε συναντήσει στο πλοίο στο ταξίδι του προς την Ινδία! Ποτέ δεν έπρεπε να τα ξεχάσει όλα αυτά! Ψυχρή, άκαρδη, σεμνότυφη, έτσι την αποκάλεσε. Ποτέ της δεν μπόρεσε να καταλάβει με ποιον τρόπο αγαπούσε εκείνος. Αλλά οι Ινδές προφανώς καταλάβαιναν – ανόητες, χαριτωμένες, ανάλαφρα απλοϊκές. Και ήταν ανώφελος ο οίκτος της. Γιατί είναι πολύ ευτυχισμένος, την είχε διαβεβαιώσει – απόλυτα ευτυχισμένος, παρόλο που δεν είχε κάνει ούτε ένα απ' τα πράγματα για τα οποία μιλούσαν· ολόκληρη η ζωή του ήταν μια αποτυχία. Ακόμη την έκανε να θυμώνει αυτό.

Είχε φτάσει στην πύλη του πάρκου. Κοντοστάθηκε για μια στιγμή κοιτάζοντας τα λεωφορεία στην οδό Πικαντίλι.

Δεν θα έλεγε για κανέναν στον κόσμο τώρα ότι ήταν έτσι ή αλλιώς. Ένωθε πολύ νέα· και ταυτόχρονα ανείπωτα γερασμένη. Περνούσε κοφτερή σαν μαχαίρι μέσα απ' όλα και

την ίδια ώρα ήταν έξω απ' αυτά και παρατηρούσε. Είχε μονίμως την εντύπωση, καθώς έβλεπε τα ταξί που περνούσαν, ότι βρισκόταν σε απόσταση, έξω, έξω, μακριά στη θάλασσα και μόνη της· είχε πάντοτε την εντύπωση πως ήταν πολύ, μα πολύ επικίνδυνο να ζεις έστω και μια μέρα. Όχι πως θεωρούσε ότι ήταν έξυπνη ή ότι ξεχώριζε απ' τους κοινούς θνητούς. Πώς τα κατάφερε να τα βγάλει πέρα στη ζωή της με τις λιγοστές γνώσεις που τους είχε δώσει η φροϊλάιν Ντάνιελς, δεν το καταλάβαινε. Δεν ήξερε τίποτε· ούτε κάποια γλώσσα ούτε ιστορία· σπάνια διάβαζε βιβλίο πια, εκτός από απομνημονεύματα στο κρεβάτι· κι όμως όλα αυτά την απορροφούσαν εντελώς· όλα αυτά· τα ταξί που περνούσαν· και δεν θα έλεγε για τον Πίτερ, δεν θα έλεγε για τον εαυτό της είμαι αυτό, είμαι εκείνο.

Το μοναδικό της χάρισμα ήταν ότι καταλάβαινε τους ανθρώπους σχεδόν από ένστικτο, σκέφτηκε συνεχίζοντας να περπατάει. Αν την έβαζες σ' ένα δωμάτιο με κάποιον, η πλάτη της κυρτωνόταν σαν της γάτας· ή γουργούριζε. Το Ντεβονσάιρ Χάους, το Μπαθ Χάους, το κατάστημα με τα πορσελάνινα εξωτικά πουλιά, όλα τα είχε δει φωταγωγημένα κάποτε· και θυμήθηκε τη Σίλβια, τον Φρεντ, τη Σάλι Σίτον – αυτό το πλήθος ανθρώπων· τους χορούς που κρατούσαν όλη τη νύχτα· τα φορτηγά που περνούσαν αγκομαχώντας για να πάνε στην αγορά· που διέσχιζαν με το αυτοκίνητο το Πάρκο επιστρέφοντας στο σπίτι. Θυμήθηκε που κάποτε πέταξε ένα σελίνι στη Σερπενταίν, τη λιμνούλα του Χάιντ Παρκ. Αλλά όλοι είχαν αναμνήσεις· εκείνη αγαπούσε αυτό, ό,τι είχε εδώ, τώρα, μπροστά της· τη χοντρή κυρία

στο ταξί. Είχε καμία σημασία, λοιπόν, αναρωτήθηκε περπατώντας προς την οδό Μποντ, είχε σημασία που μοιραία θα έπαυε να υπάρχει; Που όλα αυτά θα έπρεπε να συνεχιστούν χωρίς αυτήν; Πόσο της κακοφαινόταν αυτό· ή μήπως δεν ήταν ανακουφιστικό να πιστεύει ότι με τον θάνατο τελειώνουν τα πάντα; Αλλά ότι με κάποιον τρόπο στους δρόμους του Λονδίνου, στην παλίρροια των πραγμάτων, εδώ, εκεί, αυτή εξακολουθούσε να υπάρχει, ο Πίτερ εξακολουθούσε να υπάρχει, ζούσαν ο ένας μέσα στον άλλον, αυτή ήταν κομμάτι, ήταν βέβαιη, των δέντρων της πόλης· του σπιτιού εκεί πέρα, εκείνου του άσχημου σπιτιού που κατέρρεε· κομμάτι των ανθρώπων που δεν είχε συναντήσει ποτέ· απλωμένη σαν αχλή ανάμεσα στους ανθρώπους που γνώριζε καλύτερα, κι αυτοί τη σήκωναν στα κλαριά τους, όπως είχε δει τα δέντρα να σηκώνουν την αχλή, μόνο που έτσι εκτεινόταν τόσο μακριά η ζωή της, η ίδια. Αλλά τι ονειρευόταν την ώρα που κοιτούσε τη βιτρίνα του Χάτσαρντς; Τι προσπαθούσε να επαναφέρει στη μνήμη της; Ποια εικόνα λευκής αυγής στην εξοχή, καθώς διάβαζε στο ανοιχτό βιβλίο:

Δε φοβάσαι ζέστη πια
ούτε λύσσα χειμωνιάς*.

Αυτή η τελευταία εποχή που βίωσε ο κόσμος είχε γεννήσει σ' όλους τους, όλους τους άντρες κι όλες τις γυναίκες, ένα ποτάμι δάκρυα. Δάκρυα και λύπες· κουράγιο και

* Ουίλιαμ Σαίξπηρ, *Κυμβελίνος*, μτφρ. Β. Ρώτας-Β. Δαμιανάκου, εκδ. Επικαιρότητα.

καρτερικότητα· συμπεριφορά απόλυτα έντιμη και στωική. Μπορούσε να σκεφτεί κανείς, για παράδειγμα, τη γυναίκα που θαύμαζε περισσότερο απ' οποιονδήποτε άλλον, τη λαίδη Μπέξμπερο, να κάνει τα εγκαίνια της φιλανθρωπικής αγοράς.

Υπήρχαν *Οι εκδρομές και τα γλέντια του αξιότιμου Τζόροκ*· το *Σφουγγάρι με τις σαπουνάδες*, τα *Απομνημονεύματα* της κυρίας Άσκουιθ και το *Κυνήγι θηραμάτων στη Νιγηρία*, όλα ανοιχτά. Υπήρχαν τόσα, μα τόσα βιβλία· αλλά κανένα δεν της φαινόταν κατάλληλο να το πάει στην κλινική, στην Ίβλιν Γουίτμπρεντ. Δεν υπήρχε τίποτε να την κάνει να διασκεδάσει, τίποτε που να μπορεί να κάνει αυτήν την απερίγραπτα μαραμένη γυναικούλα ν' αποκτήσει, όταν θα έμπαινε η Κλαρίσα στο δωμάτιό της, όψη εγκάρδια για μια στιγμή, προτού βουλευτούν κι αρχίσουν τη συνηθισμένη ατέρμονη συζήτηση για τις ασθένειες των γυναικών. Πόσο το ήθελε – να δείχνουν οι άνθρωποι ευχαριστημένοι την ώρα που μπαίνει, σκέφτηκε η Κλαρίσα που έστριψε ξανά προς την οδό Μποντ, ενοχλημένη, επειδή ήταν ανόητο να κάνεις πράγματα για άλλους λόγους. Θα προτιμούσε να είναι σαν τους ανθρώπους, σαν τον Ρίτσαρντ, που έκαναν πράγματα για χάρη των ίδιων των πραγμάτων, ενώ εκείνη, σκέφτηκε περιμένοντας να διασχίσει τον δρόμο, τις μισές φορές δεν έκανε πράγματα με τρόπο απλό, για τα ίδια τα πράγματα· αλλά για να κάνει τους ανθρώπους να σκεφτούν το ένα ή το άλλο· τέλεια ηλιθιότητα, το ήξερε (τώρα ο τροχονόμος ύψωσε το χέρι του), γιατί κανείς δεν ζει δυο φορές. Ω, να μπορούσε να ξαναρχίσει τη ζωή της απ' την αρχή! σκέφτηκε

φτάνοντας στο πεζοδρόμιο, ακόμα κι η εμφάνισή της θα ήταν διαφορετική!

Πρώτα πρώτα θα ήταν μελαχρινή σαν τη λαΐδη Μπέξμπερο, με δέρμα ζαρωμένο και όμορφα μάτια. Θα ήταν, σαν τη λαΐδη Μπέξμπερο, αργή κι αρχοντική· αρκετά ψηλή και γεροδεμένη· θα ενδιαφερόταν για την πολιτική σαν άντρας· με σπίτι στην εξοχή· πολύ αξιοπρεπής, πολύ ειλικρινής. Αντίθετα, τώρα ήταν λεπτή σαν οδοντογλυφίδα· είχε ένα γελοίο προσωπάκι με μύτη σαν ράμφος πουλιού. Ότι κρατιόταν καλά ήταν αλήθεια· και είχε ωραία χέρια και πόδια· και ντυνόταν όμορφα, δεδομένου μάλιστα ότι ξόδευε λίγα. Αλλά συχνά πια αυτό το κορμί (σταμάτησε να κοιτάζει έναν ολλανδικό πίνακα), το κορμί της με όλες του τις δυνατότητες, φαινόταν να μην είναι τίποτε – τίποτε απολύτως. Είχε την παράξενη εντύπωση πως ήταν αόρατη· αθέατη· άγνωστη· δεν θα υπήρχε άλλος γάμος, δεν θα έκανε άλλα παιδιά, υπήρχε μόνο αυτή η εντυπωσιακή κι αρκετά σοβαρή πορεία με τους υπόλοιπους ανθρώπους καθώς ανηφόριζαν την οδό Μποντ, κι αυτή ήταν η κυρία Νταλογουέι· ούτε καν η Κλαρίσα πια· αυτή ήταν η κυρία Ρίτσαρντ Νταλογουέι.

Τη μάγευε η οδός Μποντ· η οδός Μποντ νωρίς το πρωί αυτήν την εποχή· με τις σημαίες της που ανέμιζαν· τα καταστήματά της· χωρίς κάτι εντυπωσιακό· τίποτε λαμπερό· ένα τόπι τούντ ύφασμα στο μαγαζί απ' όπου ο πατέρας της αγόραζε τα κοστούμια του επί πενήντα χρόνια· λίγα μαργαριάρια· σολομός στον πάγο.

«Αυτό είν' όλο» είπε κοιτάζοντας το μαγαζί του ψαρά.
«Αυτό είν' όλο» επανέλαβε, σταματώντας για ένα λεπτό στη

βιτρίνα ενός καταστήματος απ' όπου πριν από τον Πόλεμο μπορούσες να αγοράσεις σχεδόν τέλεια γάντια. Ο γερο-θείος της ο Γουίλιαμ συνήθιζε να λέει πως καταλαβαίνεις μια κυρία απ' τα παπούτσια και τα γάντια της. Είχε πεθάνει στο κρεβάτι του ένα πρωί στη μέση του Πολέμου. Είχε πει: «Φτάνει ως εδώ». Γάντια και παπούτσια· είχε πάθος με τα γάντια· αλλά η ίδια της η κόρη, η Ελίζαμπεθ, δεν έδινε δεκάρα τσακιστή, ούτε για το ένα ούτε για το άλλο.

Δεκάρα τσακιστή, σκέφτηκε, ανηφορίζοντας την οδό Μποντ μέχρι το κατάστημα που της κρατούσε λουλούδια όταν έκανε δεξίωση. Η Ελίζαμπεθ πάνω απ' όλα ενδιαφερόταν για τον σκύλο της. Όλο το σπίτι μύριζε κατράμι σήμερα το πρωί. Ωστόσο, καλύτερα ο φτωχούλης ο Γκριζλ παρά η δεσποινίς Κίλμαν· καλύτερα αδιαθεσίες σκύλων και κατράμι κι όλα τα υπόλοιπα παρά να κάθεται κλεισμένη σ' ένα πνιγηρό δωμάτιο με το προσευχητάρι στα χέρια. Προτιμότερο στιδήποτε άλλο, ήταν έτοιμη να πει. Αλλά μπορεί να είναι μια φάση μόνο, όπως είπε ο Ρίτσαρντ, απ' αυτές τις φάσεις που περνάνε τα κορίτσια. Μπορεί να είναι ερωτευμένη. Αλλά γιατί με τη δεσποινίδα Κίλμαν; Η οποία πέρασε πολλά, φυσικά· αυτό πρέπει να το λάβει κανείς υπόψη του, κι ο Ρίτσαρντ είπε πως είναι πολύ ικανή, έχει σωστό μυαλό ιστορικού. Εν πάση περιπτώσει ήταν αχώριστες, κι η Ελίζαμπεθ, η δική της η κόρη, πήγε στη Θεία Κοινωνία· και πώς ντυνόταν, πώς αντιμετώπιζε τους ανθρώπους που γευμάτιζαν μαζί τους δεν την ένοιαζε καθόλου. Από την εμπειρία της πίστευε ότι η θρησκευτική έκσταση κάνει τους ανθρώπους άσπλαχνους (το ίδιο κι οι αγώνες)· αμβλύνει τα

συναισθήματά τους, γιατί η κυρία Κίλμαν θα έκανε τα πάντα για τους Ρώσους, θα πέθαινε απ' την πείνα για τους Αυστριακούς, αλλά στον εαυτό της επέβαλλε βάσανα κι αυτό το θεωρούσε καλό, τόσο αναισθητη ήταν, πάντα ντυμένη μ' αυτό το πράσινο αδιάβροχο. Χρόνος έμπαινε, χρόνος έβγαινε, εκείνη φορούσε το ίδιο αδιάβροχο· ίδρωνε· δεν υπήρχε περίπτωση να είσαι στο ίδιο δωμάτιο μαζί της για πέντε λεπτά και να μην σε κάνει να νιώσεις την ανωτερότητά της, τη δική σου κατωτερότητα· πόσο φτωχή ήταν· πόσο πλούσιος ήσουν εσύ· πως ζούσε σε μια τρώγλη χωρίς μαξιλάρι ή κρεβάτι ή χαλάκι ή οτιδήποτε άλλο, ότι η ψυχή της σκούριαζε από εκείνη την αδικία που είχε καρφωθεί μέσα της, την απόλυσή της απ' το σχολείο στη διάρκεια του Πολέμου – φτωχό, πικραμένο, δυστυχημένο πλάσμα! Γιατί δεν σιχαινόσουν την ίδια, αλλά την ιδέα της, που αναμφίβολα είχε συγκεντρώσει στοιχεία που δεν ανήκαν στην ίδια τη δεσποινίδα Κίλμαν· είχε γίνει ένα από κείνα τα φαντάσματα που παλεύεις τη νύχτα· ένα από κείνα τα φαντάσματα που μας καβαλικεύουν, κυρίαρχα και τυραννικά, και μας πίνουν το αίμα· γιατί, δίχως αμφιβολία, αν ριχνόταν πάλι το ζάρι, αν δέσποζε το μαύρο κι όχι το άσπρο, θα την αγαπούσε τη δεσποινίδα Κίλμαν! Αλλά όχι σ' αυτόν τον κόσμο. Όχι.

Την τριβέλιζε όμως που αναδευόταν μέσα της αυτό το κτηνώδες τέρας! που άκουγε κλαράκια να σπάνε κι ένιωθε οπλές να χώνονται στα βάθη εκείνου του πυκνόφυλλου δάσους, της ψυχής της· που δεν ήταν ποτέ αρκετά ικανοποιημένη ή αρκετά σίγουρη, επειδή ανά πάσα στιγμή θ' ανα-

δευόταν το κτήνος, αυτή η έχθρα που, ιδίως μετά την αρρώστια της, είχε τη δύναμη να την κάνει να νιώθει ένα γδάρσιμο, μια πληγή στη ραχοκοκαλιά της· της προξενούσε σωματικό πόνο κι έκανε όλη τη χαρά της ομορφιάς, της φιλίας, της ευημερίας, της αγάπης που την περιέβαλλε, της φροντίδας να είναι το σπίτι της ένας βράχος ευχάριστος, να τρέμει και να κλονίζεται, σαν να υπήρχε πράγματι ένα κτήνος που σκάλιζε τις ρίζες του, σαν να μην ήταν ολόκληρη η πανοπλία της ικανοποίησης τίποτε άλλο από φιλαυτία! Αυτή η έχθρα!

Ανοησίες, ανοησίες! φώναξε στον εαυτό της, διασχίζοντας το κατώφλι του ανθοπωλείου Μάλμπερις.

Προχώρησε, ελαφριά, ψηλή, ευθυτενής, κι αμέσως την υποδέχτηκε η φεγγαροπρόσωπη δεσποινίς Πιμ, που είχε χέρια πάντα κατακόκκινα, σαν να τα κρατούσε στο κρύο νερό μαζί με τα λουλούδια.

Να τα λουλούδια: κρίνοι, μοσχομπίζελα, μάτσα πασχαλιές· και γαρίφαλα, άπειρα γαρίφαλα. Υπήρχαν τριαντάφυλλα· υπήρχαν ίριδες. Ω, ναι – με μια βαθιά ανάσα τα ρουθούνια της πλημμύρισαν με τις γλυκές μυρωδιές του κήπου, καθώς στεκόταν και μιλούσε με τη δεσποινίδα Πιμ, η οποία όφειλε να τη βοηθήσει και την οποία θεωρούσε ευγενική, γιατί ευγενική ήταν εδώ και χρόνια· πολύ ευγενική, αλλά έδειχνε γερασμένη φέτος, σκέφτηκε η Κλαρίσα καθώς έστριβε το κεφάλι της δεξιά κι αριστερά ανάμεσα στις ίριδες και στα τριαντάφυλλα και στις χαμηλοβλεπούσες πασχαλιές, με τα μάτια της μισόκλειστα, και εισέπνεε βαθιά, μετά τη φασαρία του δρόμου, την απολαυστική μυρω-

διά, την εξαίσια δροσιά. Και μετά, όταν άνοιξε τα μάτια της, πόσο φρέσκα φαίνονταν τα τριαντάφυλλα, σαν δαντελωτά ασπρόρουχα φρεσκοπλυμένα και βαλμένα σε ψάθινα καλάθια· πόσο σκούρα και σεμνά τα κόκκινα γαρίφαλα που κρατούσαν τα κεφάλια τους ψηλά· κι όλα τα μοσχομπίζελα απλωμένα στις γυάλες τους, βιολετιά, πάλλευκα, υπόλευκα – σαν να είχε φτάσει το βράδυ και να είχαν βγει οι κοπέλες με τις μουσελίνες να μαζέψουν μοσχομπίζελα και τριαντάφυλλα, αφού η υπέροχη καλοκαιρινή μέρα, με τον σκούρο μπλε ουρανό της, τα τριαντάφυλλά της, τα κρίνα της, είχε φτάσει στο τέλος της· ήταν μεταξύ έξι και επτά, ώρα που κάθε λουλούδι –τα τριαντάφυλλα, τα γαρίφαλα, οι ίριδες, οι πασχαλιές– φεγγοβολά· λευκό, βιολετί, κόκκινο, βαθύ πορτοκαλί· όλα τα λουλούδια μοιάζουν να φλέγονται μόνα τους, απαλά, αγνά, στα θαμποφωτισμένα παρτέρια· και πώς αγαπούσε τα αχνόγκριζα πεταλουδάκια που μπαινόβγαιναν και στριφογύριζαν πάνω απ' την κερασόπιτα, πάνω απ' τις πριμούλες το βράδυ!

Και καθώς πήγαινε μαζί με τη δεσποινίδα Πιμ από βάζο σε βάζο για να διαλέξει, ανοησίες, ανοησίες, έλεγε στον εαυτό της, όλο και πιο ήπια, λες και αυτή η ομορφιά, αυτό το άρωμα, αυτό το χρώμα κι η δεσποινίς Πιμ, που τη συμπαθούσε, που την εμπιστευόταν, ήταν ένα κύμα που η ίδια άφηγε να κυλήσει πάνω της και να νικήσει αυτήν την έχθρα, αυτό το τέρας, να τα νικήσει όλα· και τη σήκωνε ψηλά, ακόμα πιο ψηλά, όταν – ωχ! μια πιστολιά ακούστηκε έξω στον δρόμο!

«Θεέ μου, αυτά τα αυτοκίνητα» είπε η δεσποινίς Πιμ και,

αφού πήγε στη βιτρίνα να κοιτάξει, γύρισε χαμογελώντας απολογητικά, με τα χέρια της γεμάτα μοσχομπίζελα, σαν να ήταν όλα εκείνα τα αυτοκίνητα, εκείνα τα λάστιχα των αυτοκινήτων, δικό της λάθος.

